

Preeksuggesties

De drie Schriftlezingen in de eucharistie in het weekend van 5-6 mei 2012 zijn:

- Hand 9: 26-31
- I Joh 3:18-24
- Joh 15: 1-8

In het evangelie zien we dat onze verbondenheid als ranken met de Ware Wijnstok Christus - het blijven in Zijn liefde - essentieel is. Hetzelfde zegt, in iets andere bewoordingen, de tekst uit de Eerste Johannesbrief. Criterium en toetsteen daar is het liefhebben met concrete daden. Maar de mogelijke angst van ons geweten of we het wel goed doen, wordt vooral geplaatst binnen het gegeven dat God groter is dan ons hart.

De pericoop uit Handelingen gaat over een ander soort angst: de argwaan die de christenen in het Heilig Land koesteren ten opzichte van hun vroegere vervolger, Paulus, wanneer deze als bekeerd man terugkomt vanuit Damascus. Ze moeten eerst hun huiver overwinnen, maar slagen er nadien in om eensgezind diezelfde Paulus te helpen vluchten als deze kans loopt vermoord te worden door tegenstanders.

Angst voor elkaar speelt mede een rol in de verdeeldheid van kerken en christenen onderling. Oecumene – het streven naar eenheid onder de christenen – zet zich in om dit soort en andere barrières te slechten. Bij voorbeeld door elkaar beter te leren kennen. Dat is ook een van de doelstellingen van de jaarlijkse Zondag voor de Oosterse Kerken. Daarom hebben we vader Hildo Bos, priester van de Russisch-orthodoxe parochie van de H. Nikolaas te Amsterdam, bereid gevonden om de preeksuggesties te schrijven voor de Zondag voor de Oosterse Kerken 2012 op 6 mei a.s. met als thema ‘Russisch Orthodox. Een traditie in omvorming’.

Omvorming heeft alles te maken met ‘transfiguratie’, ‘gedaanteverandering’. Het verhaal van de Gedaanteverandering vinden we in het Nieuwe Testament in Mt 17:1-8, Mk 9:2-13 en Lk 9:28-36. Vader Hildo haakt aan bij het Feest van de Gedaanteverandering dat elders in het liturgische jaar valt. Het belang van de Gedaanteverandering voor de Orthodoxie beperkt zich echter niet tot dat ene feest in de zomer, maar doortrekt heel haar theologie en spiritualiteit. Vandaar dat het thema van de Gedaanteverandering naadloos aansluit bij het thema van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2012, ‘Russisch Orthodox. Een traditie in omvorming’.

‘De Gedaanteverandering van Christus’ (feestdag: 6 augustus in de Orthodoxe Kerk) Elementen voor preken rond het thema

Christus spreekt in en door het Oude Testament. Indachtig de woorden van Paulus “en de rots van de Christus” (1 Kor 10:4) ziet de Orthodoxe Kerk alle theofanieën (godsopenbaringen) van het Oude Testament als openbaringen van Christus, de eeuwige Logos. Het is Christus die spreekt uit het braambos, Christus die de Wet geeft op de Sinai, Christus die het volk leidt in de woestijn. In die zin is de Gedaanteverandering van Christus een voortzetting van Zijn eerdere openbaringen:

De twee uitverkorenen tot wie Gij reeds oudtijds gesproken had in de lichtende wolkkolom, in het ondoorgrondelijk duister en in het suizen van de zachte koelte, stonden nu rond U als dienaren voor Christus, hun Meester, en wederom spraken zij met U. Ere zij Uw macht, o Heer.¹

Tegelijkertijd is er een essentieel verschil met de theofanieën van het Oude Testament. Op de Thabor openbaart Christus iets belangrijks over Zichzelf, over de Vader én over de mens. In Christus is immers de heerlijkheid van de Vader lichamelijk openbaar geworden, terwijl Christus tegelijkertijd aan de mensheid het oerbeeld (prototype) openbaart waarnaar de mens geschapen is:

---

¹ Metten, 1e canon 4e ode.

Eens hebt Gij in symbolen gesproken tot Mozes op de berg Sinai en zei: “Ik ben Hij Die is²”. Doch nu hebt Gij aan Uw leerlingen de oorspronkelijke schoonheid getoond van de Icoon volgens welke Gij de menselijke natuur aangenomen hebt.³

In Christus zien de leerlingen een licht dat meer is dan het licht van de geschapen hemellichamen. Zij zien een licht dat voortkomt uit Gods wezen, het *ongeschapen licht* waarvan vele Orthodoxe mystieke auteurs getuigen:

De zon die de aarde verlicht zal altijd weer ondergaan; maar Christus is op de berg verschenen in bliksemende heerlijkheid, die heel de wereld met blijvend licht vervult.⁴

De Gedaanteverandering is ook veel meer dan een passief aanschouwen van Gods heerlijkheid in Christus. Een constante in de patristieke traditie is dat het niet zozeer *Christus* is die verandert op de berg, maar de *apostelen*. Maximus Confessor schrijft in zijn *Ambigua*⁵ dat het de apostelen waren wier zintuigen door de werking van de Heilige Geest veranderden. Voor een ogenblik zagen zij Christus zoals Hij altijd is: de Zoon van God, “wiens heerlijkheid wij hebben aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid”⁶:

[...] Christus bracht Zijn leerlingen op de Berg. Toen verborg Hij voor korte tijd het vlees dat Hij aangenomen had: Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd doordat Hij iets zichtbaar deed worden van Zijn oorspronkelijke schoonheid, waarvan zij de volheid niet zouden kunnen verdragen zonder te sterven. Maar wat Hij hun deed zien moet hun inwendige zekerheid verschaffen, en zij zagen zoveel van Zijn heerlijkheid als hun lichamelijke ogen maar konden waarnemen.⁷

Naast deze spirituele verandering benadrukt het feest van Transfiguratie – net als alle feesten van Christus – de existentiële vernieuwing die de vleeswording van de Logos teweegbrengt in de gehele mensheid:

Op de berg Thabor heeft Christus de verduisterde natuur van Adam veranderd; Hij heeft onze mensheid vervuld met stralend licht en weer op God gelijkend gemaakt.⁸

O Christus, Gij hebt Adam geheel en al aangedaan. Gij hebt onze verduisterde natuur verlicht, en door de verandering van Uw gedaante hebt Gij die vergoddelijkt.⁹

Deze vernieuwing is niet alleen relevant voor het hier en nu, maar openbaart ook de eeuwige toekomst van de mens in Gods Koninkrijk:

Om de verandering te tonen die de sterflijken zullen ondergaan, Verlosser, bij Uw tweede en schrikwekkende komst, hebt Gij U verheerlijkt op de berg Thabor.¹⁰

Tegelijkertijd biedt de Transfiguratie niet alleen een mystiek perspectief op de eeuwige glorie van Christus. Een van de voornaamste gezangen van het feest, het *kondaak* (Grieks *kontakion*) benadrukt dat het zien van Christus' heerlijkheid hen ook voorbereid op het aanschouwen van Zijn vrijwillige vernedering. Het verhogen waarvan Christus spreekt in Joh. 12:32 is immers geen verheerlijking, maar de dood aan het Kruis:

---

² Ex. 3:14. Op Orthodoxe iconen staan in de nimbe van Christus de Griekse letters ‘o Ων’ (Hij Die is), een verwijzing naar de tekst van Ex. 3:14 volgens de Septuagint (Εγώ εἰμι ὁ Ων).

³ Aposticha van vespers.

⁴ Aposticha van de vespers.

⁵ O.a. XXII (V:18).

⁶ Joh. 1:14.

⁷ Vespers, Litziezing.

⁸ Aposticha van de vespers.

⁹ Metten, 1^e canon 3^e ode.

¹⁰ Metten, Kathismazang na de eerste psalmlezing.

Op de berg werd Gij verheerlijkt, Christus God, en Uw leerlingen schouwden Uw heerlijkheid voor zover zij dit konden, opdat zij, wanneer zij U gekruisigd zouden zien, Uw lijden als vrijwillig zouden erkennen en aan de wereld verkondigen dat Gij waarlijk zijt de Afglans van de Vader.

Niet toevallig wordt deze tekst gedurende de gehele Veertigdagentijd op weekdays gelezen in de *Typica*, een dienst uit het monastiek officie.

Een laatste aspect van het feest van Transfiguratie is een stuk aardser, maar duidt tegelijkertijd op de organische manier waarop het eeuwige en het geschapene samengaan in de beleving van de Oosterse kerken.

Na de Liturgie (eucharistieviering) van het feest worden de eerstelingen van de fruitoogst plechtig gezegend: in het Middellandse-Zeegebied de druiven, in Rusland de appels. Daarom staat het feest in de Russische folklore bekend als het 'Appelfeest van de Verlosser'.

Vader Hildo Bos, orthodox priester